

FEDORČÁK, Peter: *Humanista a pedagóg Leonard Cox- kritická analýza jeho pôsobenia a písomného odkazu*. Habilitačná práca na FF UPJŠ v Košiciach

Posudok oponenta

Bolo iba otázkou času, kedy vznikne **ucelená práca** o živote a diele Leonarda Coxa z pera slovenského historika. A je veľmi dobré, že sa tak nakoniec stalo. Mgr. Bc. Peter Fedorčák, PhD. sa toho zodpovedne zhostil.

Leonard Cox (asi 1495 - asi 1550) patril k významným osobnostiam zaalpského humanizmu, ktorý krátko pôsobil aj v Levoči a Košiciach. Pochádzal z Walesu alebo Anglicka, v rokoch 1514 až 1516 študoval na univerzite v TObingene. „Štyri roky pôsobil v TObingene, dva roky v Krakove, rok v Levoči, tri roky v Košiciach a neskôr asi štyri roky znova v Krakove, kým sa nevrátil späť do Anglicka." (s. 162) Jeho osobnosťou sa už zaoberala anglická, waleská, nemecká, potská, maďarská a teraz i slovenská historiografia. Výskumne sa mu Peter Fedorčák venoval od roku 2017, kedy pripravil k tejto téme prvý konferenčný príspevok (s. 9).

Cierom habilitačnej práce P. Fedorčáka bolo poskytnúť odpovede na dosiaľ nezodpovedané otázky k životu a dielu L. Coxa. Podľa autora predložená práca priniesla „**tri zásadné prínosy**" (s. 15):

„1. Systematizuje a kriticky analyzuje všetky doterajšie poznatky o Leonardovi Coxovi naprieč jednotlivými historiografiami; 2. komparatívne ich zasadzuje do širšieho kontextu dejín humanizmu a reformácie v strednej Európe; 3. predkladá vlastné závery týkajúce sa Coxovej biografie, jeho vzťahov s patrónmi, jeho pôsobenia na školách v Levoči a Košiciach, ako aj jeho miesta v európskej intelektuálnej sieti."

Okrem toho autor vyslovil ešte **osem téz**, ktoré v jednotlivých kapitolách práce postupne overil a v Závere zosumarizoval podľa stavu dôkazov (s. 16).

Habilitačná práca pozostáva zo **siedmich hlavných kapitol**, ďalej úvodu a Záveru. Každá kapitola bola rozčlenená na viacero podkapitol, ktoré na seba logicky a chronologicky nadväzujú. Výnimkou je posledná siedma kapitola, ktorá má skôr hodnotiaci charakter. Štruktúra práce je prehtadná, vhodná, zodpovedá naznačenému zámeru.

Kapitoly sú zoradené v tomto poradí: 1. Historiografia o Leonardovi Coxovi (s. 19); 2. Pôvod a vzdelanie (s. 79); 3. Prvé krakovské pôsobenie 1518 -1520 (s. 91); 4. Pod patronátom Jána Henckela (s. 136); 5. Druhé krakovské pôsobenie 1524-1528 (s. 146); 6. Reading (s. 167); 7. Vplyv a význam činnosti Leonarda Coxa (s. 186). Jednotlivé

kapitoly však nie sú rozložené rovnomerne. Napr. prvá má rozsah 60 strán, štvrtá iba 10 strán, resp. druhá 12 strán.

Zvolená metodológia zodpovedá danému typu skúmanej problematiky. Práca je napísaná v chronologickej postupnosti. Pri jej koncipovaní bol aplikovaný diachrónny aj synchronný prístup. Kľúčová bola podľa autora „komparácia a analýza údajov z primárnych a sekundárnych zdrojov“. Fundamentálnou metódou „okrem použitia viacerých nevyhnutných metód historického výskumu bolo využitie biografickej metódy“. (s. 10) No autor pracovali priamou, nepriamou, induktívnou a deduktívnou metódou. Prevažovala však komparatívna metóda, keď boli navzájom porovnávané literárne zdroje k životu a dielu Coxa, či výsledky sekundárnych výskumov.

Práca je **napísaná v odbornom štýle**. Pokiaľ ide o jej jazykovú stránku, je v pravopisnej norme a na dobrej gramatickej i stylistickej úrovni, v texte sú minimalizované preklepy. Výhrady však máme k striedaniu minulého a prítomného času v celej práci, pričom by mala platiť zásada, že **o minulosti píšeme v minulom čase** (napr. s. 7: „hneď od svojho príchodu Cox vydáva prvé tlačne“; s. 8: „Cox odchádza do Košíc“; s. 141: „v Krakove uskutoční dve prednášky, jednu v roku 1522 a druhú v roku 1523“ atď.).

Niektoré vlastné mená nie sú uvádzané jednotne, napr. Filip Melanchton je aj Philipp Melanchthon (s. 60).

Autor habilitačnej práce **cituje** v súlade s pravidlami určenými pre tento typ práce. Citácie literatúry a bibliografické záznamy sú úplne v poriadku a podľa zaužívaných štandardov. Práca je zostavená z relevantnej odbornej literatúry.

Autor rozpráva v **1. osobe jednotného čísla** (napr. s. 35: „v tejto práci ešte podrobnejšie rozpracujem“, s. 36: „Keď som rozdelil historiografiu o Coxovi“ atď.).

Zoznam použitej literatúry (s. 207 - 202) je vhodne rozčlenený na editované pramene, monografie (knihy), články v zborníkoch, články v časopisoch, elektronické zdroje a kvalifikačné práce. Trinásť tlačených diel Leonarda Coxa (aj ich edície a preklady) by však bolo potrebné oddeliť od sekundárnej literatúry a ich zoznam zostaviť samostatne. Z pohľadu bádateľa sú skôr historickými prameňmi. Výhrady máme aj k absencii archívnych prameňov. Dá sa to ale pochopiť, lebo archív magistrátu mesta Levoča vyhorel v roku 1550 a v košickom magistráte sa už rovnako asi nič nové neobjaví.

Práca neobsahuje žiadne mapové, obrazové ani tabuľkové prílohy.

Jelliestami je text **rozvláchny, neprehľadný a ťažko** čitateľný. Autor zľahka „preskakuje“ medzi jednotlivými krajinami a rôznymi témami, rozdielnymi obdobiami, takže čitateľ sa postupne stráca. Z tohto dôvodu sa viaceré fakty viackrát opakujú (napr. zmienka o „poeta laureatus“ 4x, štúdium v Tubingene viac ako 10x a pod.). Exemplárnym príkladom neprehľadnosti je obširná a najdlhšia prvá kapitola. Do nej boli zaradené komentáre k starším dielam o Leonardovi Coxovi a ich autorom. Udržať si pozornosť pri

čítaní vyžaduje takmer heroický výkon. Umením vedy je vedieť objasniť zložité veci jednoduchou formou.

Niektoré časti obsahujú **odbočenia** od hlavnej témy (napr. početné údaje o krakovskom tlačiarovi Hallerovi, tlačiarovi Vietorovi alebo o básnikovi Giovanni Pontanovi).

V práci je použitých viacero **eufemizmov**, ktoré do odborných textov nepatria (napr. s. 91: „Cox bol v bezprostrednom priamom kontakte s najvýznamnejšími vedcami a akademikmi v strednej Európe“).

Polemizujeme s výrokom, že „mestské školy v severnom Uhorsku (Bardejov, Levoča, Košice, Prešov) spadajú v tomto období pod intelektuálny vplyv Krakovskej univerzity.“ Nie celkom táto veta na s. 91 platí, lebo napr. Levočania zvlášť podporovali svojich študentov na nemeckých školách, hlavne vo Wittenbergu. Odchádzali tam vo veľkom počte. Štipendiá im vyplácali z turzovskej základiny (*Libertestamentorum*) a po ukončení štúdia a návrate ich zamestnávali doma v mestskej škole.

V práci je viacero **skomolených, resp. nejasných tvrdení**, napr. ako toto nasledovné o ústnej a písomnej tradícii (s. 19-20): „Preto nie je možné úplne veriť informáciám, ktoré podáva, no nebolo by rozumné ich ignorovať alebo zamietnuť z dôvodov chýbajúcich referencií, pretože je možné, že autori alebo tí, od ktorých čerpali, vychádzali aj z primárnych písomných zdrojov respektíve u prvých z nich, ktorých môžeme pokladať takmer za primárne zdroje, aj z ústneho podania, ktoré by malo mať v skutočnosti rovnakú hodnotu ako spisovnené ústne podanie, ktoré sa tým pádom premieňa na písomný archívny prameň.“

Medzi problematické možno zaradiť aj nasledujúce formulácie:

s. 8: „Počas posledných rokov života Cox prijal možnosť stať sa protestantským kazateľom a zaradiť sa medzi popredných anglických humanistov, ktorí danú možnosť využili a získali povolenie.“ - Akým kazateľom? Anglikánskym? Presbyteriánskym? A ak by sa nestal kazateľom, tak by nebol popredným humanistom?

s. 153: „Môžeme povedať, že aj Erazmus bol náboženským reformátorom, avšak jeho reforma sa neuplatnila a otvorila cestu pre Lutherovu reformáciu.“ - Sporné tvrdenie, Erazmus otvoril cestu Lutherovi?

s. 8: Autor prvej učebnice rétoriky v anglickom jazyku bol Cox? Je táto informácia overená?

Š. 141 - Valentína Ecka nazval Jánom Eckom

Výhrady máme aj k plánom zverejneným na s. 206: „Perspektívy ďalšieho výskumu - archívne sondy“, kde autor hŕtal o „systematickej revízii mestských kníh a školských záznamov v Krakove a na Spiši a dohľadanií paratextov v menej známych edíciách.“ Pritom je všeobecne známe, že levočský archív (s ním aj archívny fond magistrátu)

vyhorel pri verkom požari mesta v roku 1550. A v Krakove je už takmer nemožné niečo nové ku Coxovi nájsť, čo by potským historikom predtým ušlo.

Ako **nie morálne zásadovú osobnosť** charakterizuje Leonarda Coxa autorova veta na s. 156: „Cox bol viac závislý od svetských patrónov a vždy bol konformistom, čo platilo aj o období, keď bol konformný voči Henrichovi VIII. a Eduardovi VI., a tým pádom kritický voči pápežovi. Predtým však obhajoval jednotu Cirkvi a jej predstaviteľov. To však bolo v čase, keď bol pod patronátom potských biskupov.“ Zaujímam podobný laxný postoj aj v iných životných situáciách a rozhodnutiach?

Na záver môžeme skonštatovať, že Petrovi Fedorčákovi sa na dvesto stranách podarilo pomerne komplexne **objasniť skúmanú problematiku**. Dokázal primerane na úrovni habilitačnej práce priblížiť problémové otázky biografického výskumu a to hlavne na základe dosiaľ vydaných európskej literatúry. Po archívnych dokumentoch nesiahol, lebo bola iba malá šanca niečo nové vyhľadať, pramene sa takmer nezachovali.

Podľa priložených protokolov originality habilitačná práca neobsahuje nadštandardnú zhodu s inými textami. Z pohľadu oponenta považujeme habilitačnú prácu za prínosnú a vyjadrujeme súhlas **udeliť titul docent** Petrovi Fedorčákovi v odbore habilitačného konania **slovenské dejiny**.

V Bratislave 15. februára 2026

doc. Mgr. Jaroslav Nemeš, **PhD.**

Pedagogická fakulta Univerzity Kamenského

Katedra histórie a didaktiky dejepisu

Račianska 59

813 34 Bratislava